

UDC 930.85(4-12)

YU ISSN 0350-7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

XXXV

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

Rédacteur

LJUBINKO RADENKOVIĆ

Directeur de l'Institut des Etudes balkaniques

Membres de la Rédaction

FRANCIS CONTE (Paris), DIMITRIJE DJORDJEVIĆ (Santa Barbara),
MILKA IVIĆ, DJORDJE S. KOSTIĆ, LJUBOMIR MAKSIMOVIĆ,
DANICA POPOVIĆ, BILJANA SIKIMIĆ,
ANTHONY-EMIL TACHIAOS (Thessalonique), NIKOLA TASIĆ,
SVETLANA M. TOLSTAJA (Moscou), GABRIELLA SCHUBERT (Jena),
KRANISLAV VRANIĆ (secrétaire)

BELGRADE

2005

ACTELE SIMPOZIONULUI: BANATUL, TRECUT ISTORIC ȘI CULTURAL

Actele simpozionului: Banatul, trecut istoric și cultural, Editura Marineasa, Timișoara – Novi Sad – Reșița, 2005, 432 str.

Na desetom godišnjem naučnom skupu posvećenom istoriji i kulturi Banata, (održanom 3–5. juna 2005. године u Rešici, Rumunija) promovisan je i dugo očekivani zbornik radova sa tri ranija simpozijuma „Banat, istorijska i kulturna prošlost“ (ovi skupovi bili su naizmenično održani u Rešici decembra 2001, u Novom Sadu novembra 2002. i u Rešici oktobra 2003. godine). Ovaj zbirni tom zajednički su izdali Rumunsko društvo (fondacija) za etnografiju i folklor iz Vojvodine i Savet županije Karaš-Severin, Rumunija, a uredništvo potpisuju Kosta Rošu i dr Valeriu Leu. Radovi su objavljeni na rumunskom ili srpskom jeziku, i to uglavnom u formi u kojoj su bili usmeno izloženi na skupu, a nažalost, nisu opremljeni rezimeima (kao što je to bio slučaj sa prethodnim zbornicima radova sa ovih simpozijuma)

Zbornik radova je dominantno historiografski usmeren. Tako je istorijat proučavanja srpske manjine u rumunskom Banatu dvadesetih i tridesetih godina dvadesetog veka predmet istraživanja Karmen Albert u prilogu „Spska manjina u Banatu u dokumentima Instituta društvenih nauka Banat-Krišana“ (Carmen Albert: *Minoritatea sârba din Banat în documentele Institutului Social Banat-Crișana*), str. 11–16. Radovan Aleksandru u prilogu „Srpske ličnosti iz Banata“ (Radovan Alexandru: *Personalități ale sârbilor din Banat*), str. 16–28, sumira na rumunskom jeziku najznačajnije delove iz studije Ljubivoja Cerovića („Znameniti Srbi u rumunskim zemljama“, Novi Sad, 1993) koji se odnose na Jovana Steriju Popovića, Đorđa Natoševića, Branka Radičevića, Jovana Palika, Pavla Jovanovića, Jovana Naka, Hristofora Šifmana, Miloša

Bajića, Pavla Kengelaća, Joakima Vujuća, Eustahija Arsića, Dimitrija Tirola, Jovana Stejića, Aleksu Jankovića i Aleksandra Andrića. Publicista Kosta Rošu u Zborniku prezentira rezultate dela svog dugogodišnjeg enciklopedističkog rada na evidentiranju značajnih istorijskih ličnosti rumunske kulture srpskog Banata u prilogu „Značajni ljudi Banata nekad i sad“ (Costa Roșu: *Oameni de seamă ai Banatului de altădată și de acum*), str. 371–383.

Pitanje konfesionalne pripadnosti (pravoslavne ili katoličke) rumunskog plemstva u Banatu 14–15. veka u okviru ugarskog kraljevstva predmet je analize Liđije Boldea: „Veroispovest u feudalnom rumunskom svetu Banata – politička određenja“ (Ligia Boldea: *Confesionalitate în lumea feudală românească din Banat – determinări politice*), str. 62–67.

Poreklom srpske porodice Popović – Tekelija (s kraja 17. i početkom 18. veka) i ličnošću najpoznatijeg predstavnika ove porodice – Savom Tekelijom (1761–1842) bavi se Milivoj Bugarski u prilogu „Pojava porodice Tekelija na istorijskoj sceni“ (*Apariția familiei Tekelija pe scena istoriei*), str. 67–74. Pisma književnika Todora Manojlovića upućena Kornelu Grofșoreanu u periodu 1900–1913. godine (koja se danas nalaze u Nacionalnom arhivu, filijala Karansebeš) analizira istoričar Valeriu Leu u radu „Korespondencija iz vremena 'vesele apokalipse'“ (*Corespondența din vremea „Veselei apocalipse”*), str. 84–101.

Sima Petrović daje hronološki pregled odnosa Rumuna sa teritorije današnjeg srpskog Banata sa većinskim narodima i nacionalnim manjinama, i to sa Nemcima, Austrijancima,

Mađarima i Srbima kao većinskim narodima, a sa druge strane sa Slovacima, Česima, Rusinima, Hrvatima, Bunjevcima, Makedoncima i Romima kao nacionalnim manjinama (Sima Petrović: *Relațiile românilor din Banatul iugoslav cu popoarele majoritare și minoritățile naționale*), str. 118–137. Posebnu pažnju Sima Petrović posvećuje pregledu srpsko-rumunskih odnosa i prilaže bibliografiju najznačajnijih dela iz ove oblasti.

Ugledni stručnjak za savremenu istoriju Rumuna u jugoslovenskom Banatu, Gligor Popi, u ovom Zborniku ima dva priloga. Prvi prilog prati rad rumunske partije osnovane 1923. u Alibunaru do njenog raspuštanja, odnosno šestojanuarske diktature 1929. i naslovljen je „Borba rumunske partije iz Kraljevine SHS za jednakost u pravima Rumuna jugoslovenskog Banata“ (*Lupta partidului român din regatul S.C.S. pentru egalitatea în drepturi a românilor din Banatul iugoslav*), str. 137–140. I drugi prilog: „Situacija Rumuna iz jugoslovenskog Banata – naponi za preživljavanje“ (*Situația românilor din Banatul iugoslav – străduințele de supraviețuire*), str. 248–252, prati osnivanje raznih rumunskih udruženja i institucija počevši od 1923. godine do danas.

Vasile Mirča Zaberka bavi se administrativno-teritorijalnom reorganizacijom Velike Rumunije, odnosno administrativnom reformom od 1. avgusta 1938. (Vasile Mircea Zaberca: *Reorganizarea administrativ-teritorială a României mari – reforma administrativă din 1 august 1938 –*), str. 164–168. Društveno-politička istorija rumunske kulture u 19. veku predmet su razmišljanja Dorela Kerčua u prilogu „Banat u 19. veku – noematski okvir“ (Dorel Cherciuc: *Banatul în secolul XIX – ancadramentul noematic*), str. 186–196.

Istorijski pregled srpskih manastira u rumunskom Banatu (Bazaš,

Zlatica i Kusić) sumarno je predstavljen u radu Vase Lupulovića: „Srpski manastiri u Klisuri i Poljadiji“ (Vasa Lupulović: *Mănăstirile sârbești din Clisura și Poliadia*), str. 205–217. Problem srednjovekovnih pravoslavnih manastira u Banatu osveteljen je iz ugla arheologije u radu Dumitrua Cejku (Dumitru Țeicu: *Mănăstiri ortodoxe medievale din Banat*), str. 255–261.

Rumunski istoričar mlađe generacije Mirča Maran ima dva priloga. Prvi se bazira na internet podacima i prikazuje bombardovanje nemačkog aerodroma u Alibunaru 7. avgusta 1944. godine, kojom prilikom je poginulo 127 ljudi: „Ratni dnevnic američkih vazdušnih snaga o bombardovanju Alibunara 1944“ (Mircea Maran: *Jurnalele de război ale forțelor aeriene americane despre bombardarea Alibunarului din anul 1944*), str. 218–221. Drugi prilog ovog autora: „Polit i Rumuni“ (*Polit și românii*), str. 304–313, bavi se političkom saradnjom Srba i Rumuna prilikom parlamentarnih izbora za Ugarsku skupštinu 1874. i ulogom Mihaila Polit Desančića. Razvoj političkih ideja tema je i istraživanja Miroslava Svirčevića u prilogu „Ideje francuske revolucije na crkveno-narodnom saboru u Temišvaru 1790. godine“, str. 394–410.

Istorijski pregled političkih odnosa Rumuna i Srba u Banatu, posebno problema nastalih posle Pariske mirovne konferencije 1919. godine i razgraničenja Banata, predmet je sinteze Draga Njegovana: „Rumuni u srpskom Banatu od prisajedinjenja Vojvodine Srbiji do Vidovdanskog ustava Kraljevine SHS“, str. 221–229. Istim vremenskim periodom bavi se i istoričar Milan Vanku u prilogu „Uloga Rumunije u balkanskim ratovima 1912–1913“ (*Rolul României în războaiele balcanice 1912–1913*), str. 270–272.

Štamparska i publicistička aktivnost u gradu Lipova u dolini Mureša

predmet je priloga Radu Pajušana i Kornelijua Sava: „Aspekti rumunske štampe u severoistočnom Banatu u 19. i početkom 20. veka“ (Radu Păiușan, Corneliu Sav: *Aspecte ale preseii românești din nord-estul Banatului în secolul al XIX-lea și începutul sec. al XX-lea*), str. 232–238.

Specifičnom temom iz oblasti istorije rumunske pravoslavne crkve bavi se rad Dumitrua Žompana: „U traganju za pojcima u Banatu“ (Dumitru Jompan: *În căutarea cântăreților de strană din Banat*), str. 361–368, a iz domena istorije umetnosti zapažen je prilog Adrijana Negrua: „Marijanske ikonografske teme banatskog baroka“ (*Temele iconografice mariane în barocul bănățean*), str. 107–112. Nekoliko radova bavi se istorijom Vlaha u Crnoj Gori (autori Đuro Batričević i Cvjetko Pavlović), a jedan prilog istorijatom narodnog muzeja u Vršcu (Anica Medaković).

Značajan broj radova posvećen je geografiji, demografiji i turizmologiji Banata (autori: Željko Bjeljac, Saša Kicošev, Vladimir Nikitović i Ana Pandžić).

Svi etnolingvistički radovi u ovom zborniku bave se analizom građe dobijene savremenim terenskim istraživanjima Vlaha severoistočne Srbije. U pitanju su prilozii istraživača vezanih za Balkanološki institut SANU, Beograd: Biljane Sikimić: „Etnolingvistički

pristup vlaškoj duhovnoj kulturi – običaj 'kumačenje'“ (148–158); „Tradicionalna vlaška kultura danas: Ursătorii“ (261–269); „Vlaška predanja o Žojmariki“ (383–393); zatim Svetlane Ćirković: „Jedan vlaški običaj među Srbima“ (288–294); i Anamarije Soresku: „Boljetin – paradigma samoće“ (Annemarie Sorescu: *Boljetin – o paradigmă a singurătății*), str. 410–423.

Ilustrativan pregled rada književnog časopisa na rumunskom jeziku, „Lumina“ iz Pančeva dao je Joan Baba, aktuelni glavni urednik tog časopisa (Ioan Baba: *Explicăția cauzală minoritară din revista „Lumina“ 1995–2001*), str. 28–40, a pregled i istoriju rumunske književnosti u Vojvodini pored Joana Babe prati i Niku Čobanu. Iscrpan pregled istorije narodne književnosti Rumuna u srpskom Banatu daje Sima Petrović, a iz rumunske narodne književnosti Mirča Taban.

Uprkos neujednačenom naučnom kvalitetu priloga i neredovnosti izlaska iz štampe zbornika radova – desetogodišnja tradicija bilateralnih naučnih skupova „Banat – istorijska i kulturna prošlost“ nametnula se kao nezaobilazno mesto susreta za sve istraživače koji se bave srpsko-rumunskim odnosima, a posebno Banatom. Serija objavljenih zbornika radova sa simpozijuma ovim poslednjim u nizu uspešno nastavlja ovu tradiciju.

Biljana Sikimić

ИКОНИ ОД МУЗЕЈОТ НА МАКЕДОНИЈА

В. Поповска-Коробар, *Икони од Музејот на Македонија*,
изд. Музеј на Македонија, Скопје, 2004, 360 стр. (151 стр. текста,
209 репродукција у колору и 209 црно-белих фотографија)

Колекција икона из Музеја Македоније у Скопљу, са примерцима који дагују од почетка XIV до

средине XX века, недавно је добила своју каталожку обраду, дуго очекивану и вредну пажњу. Викторија По-